

4) במה' אסתר א', ב'. כחב הראציע: ופעם כבצח המלך אחשורוש, שזקם ממלחמות הודו וטע' כי גבור היה, וככה כתוב במגלה עריל וזה לשון החכם הטודע מ' רפאל פירשטנערהאל צביאורו פתוחי חוהם על ס' הראציע לאסתר: לא ידעתי אנה כתוב במגלס שאחשורוש היה גבור? ואולי כוונתו על מס' מגלה, והדברי רב שם (מגלה יאל, ע"א) עכ"ל. ובמה"כ אישהמיסחיה כי כתוב ערוך הוא לפנינו אסתר ח', ב'. וכל מעשה חקסו וגבורתו, אשר אליו כיוון הראציע. ואחרי כהני זאת שמחתי כראותי במהדורא חנינא לפי ראציע על אסתר, אשר ידידי היקר המוילא לאור בלודון החכם הנעלה כמזר יוסף צעדנער רע קרא לה שם "ויוסף אברהם" שם ח' ב' בימים ההם וגו'. וז"ל הראציע שם: פעם זה אכחוב כי לא ישב על כסא המלוכה שימלא מנוח רק אחר מלחמות רבות שהיו לו. וככה כתוב באחרונה: וכל מעשה חקפו שנלחם ונצח עכ"ל.

אברהם הכהן.

פאזען.

מדבר שחבירו מוכיח עדיו.

והיא מדה כיב בברייתא דל"ב מדות דרבי אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי.

הרציה קאצינעלינצויגען ז"ל מוילנא צעסער "חייבות עולם" שהוא ס' ברייתא דל"ב מדות דריא בנו של ר' יוסי הגלילי, במדה כ"ב "מדבר שחבירו מוכיח עליו", הולך ומונה המקראות שהוא ז"ל מלאם מקוררים במדה "מוכך עצמו ואחר עמו"; והביא ג"כ כמה מקראות שסייגם במדה פיע' ואיע' מהוסך. וז"ל שם: "וכמו כן מצינו מ"ע ואיע' מהוסך כאשר ביארחי (ביחזקאל ז' י"ג). כי המוכר אל הממכר לא ישוב, ועוד בחיים חיהו, כי חזון הוא אל כל המונה לא ישוב, ואיש צענו חיהו לא יחזקו, והוא קשה להולמו; אבל הגדלה שבי חייבות לא יחזקו פייכים ג"כ אלל בחיים חיהו, וכן שיעורו: כי המוכר אל הממכר לא ישוב, ואיש צענו חיהו לא יחזקו כי חזון וכו' לא ישוב, ואיש צענו חיהו לא יחזקו כמ"ש (בשמואל ב' כ"ג) אמר אלהי ישראל ל' דבר טור ישראל אשר חייב לי מוסב ג"כ לראש הססוק, ובמדע איכה ע"ש מפי עליון אמר ר' צרכי מה יחזקו אדם על הי העולמים אם מבקש הוא להחזקו גבר על חפאיו, הרי שדרשו ע"ש מויע' ואיע' מהוסך עכ"ל. ועוד כחב שם להלן וז"ל: "וב"כ שם (משלי י"ג ח') בן חכם מוסר אב ולן לא שמע גערה שיעורו ע"ש מויע' ואיע' מהוסך בן חכם שמע מוסר אב ולן לא שמע גערה" עכ"ל. גם רש"י ז"ל ס' לשעמים ע"ש מויע' ואיע' מהוסך, כמו: ("יעי' מ"ה ח') "הרעיו שמים ממעל ובחקים יזלו דק" שחיבה, דק" נמשכה גם לפניה: "הרעיו שמים דק ובחקים יזלו דק" ע"ש. גם מהר"ב ז"ל צביאורו לס' חללים על פסוק "חללים להצילי הי לעזרתי חובה" (החלום ע' ב') יאמר וז"ל: "חובה" מוכך עצמו ואחר עמו, להצילי ולעזרתי עכ"ל. עוד צביאור ע"ש "אין נחששו עשו נבעו מצטווי" (עובדי' א' ו') וז"ל: "נחששו עשו, הסר מצטווי וכוונך על הקרוב לו" עכ"ל והוא ג"כ מויע' ואיע'

מחשבו. על הספוק "וידעה נדלסה לדעה את ה" (הושע ו' ג') סי' הביאור ח"ל: • "ואיך שיעורו: וידעה את ה' ונדלסה לדעה את ה" ע"ל, והוא ע"ד "דק נדק חדוק" (לדברים ט"ז כ'). גם האלם ב"ז "אל באזה" יבאר לשעמים ע"ש מ"ע וא"ע מהוסף, כמו בשרם "שמר" על הספוק "כי עשה נעדי הספור לא תמזור על חפציו (איוב י"ד ט"ו) סי' ח"ל: "לא חלד עליה לעושה, ומלח "לא" עומד במקום שו"ס ע"ל ע"ש — יהוא לפי ענין פירוש מספיק, כי שתי המלות "כי עשה" הן תשובת ההגוי ומשכנות אל הספוק שלפניהן, ובאלו כהוב: "לוא חקרא וחלוי אפקר ולו למשנה ידך הכסוף, כי עשה נעדי לא חספוד ולא חסמור על חפציו" ועוד כמה פעמים בהמשכיות הראשונים והאחרונים נמלך מקראות מצוללים בחופן הזה. לאור המדה הזאת "מיו"ע וא"ע מהוסף" שבה הפילו החכמים הר"ל נוגה על ביאורי מקראות זעיר שם זעיר שם, ראינו גם ח"י אור כמעט לבאר עוד איזה מקראות, אשר מנאחים מיושבים על פיה:

(א) (בראשית ל"א כ"ה) "ויעקב חקע את אהלו בזה, ולכן חקע את אחיו בזה בגלעד" כאן ישאל השואל: באיזה הר חקע יעקב את אהלו? האם שני הרים היו שם? וא"כ למה לא קרא בשם גם את ההר ההוא אשר חקע שם יעקב את אהלו? חולם ע"ש המדה מ"ע וא"ע מהוסף נודע לנו כי הוא הוא ההר אשר בו חקע גם לנן את אהלו, הוא הר הגלעד — כי חיצה "הגלעד" נמשכה גם לפניה, ושיעור הכהוב: "ויעקב חקע את אהלו בזה בגלעד, ולכן חקע (את אהלו) את אחיו בזה בגלעד. ולפי דעה הרמב"ן חקע יעקב את אהלו בראש ההר, ולכן בהשיגו את יעקב, לן בלילה ההוא בלגל ההר ההוא מחציתו. וכמו שנראה להלן פסוק י"ד: "ויוצא יעקב וי' וילינו בזה" שבהר אחד חקעו את אהליהם, והוא הנקרא אח"כ "גלעד" ע"ש "גל עד".

(ב) (שם מ"ט ג') "ראובן בכורי אהר, כחי וראשית אוני" — חיצה "ראשית" נמשכה גם לפניה: "ראשית כחי וראשית אוני".

(ג) (שמות כ"ט ג' ד') והקרבן אוחס בסל ואח הסר ואח שני האלים ואח אהרן ואח בניו הקריב אל פתח אהל מועד ורחצו אוחס במים הייבנה "אל פתח אהל מועד" מוסב גם למעלה, ושיעור הכי: "והקרבן אוחס בסל ואח הסר ואח שני האלים אל פתח אהל מועד, ואח אהרן ובניו הקריב אל פתח אהל מועד ורחצו אוחס במים". ואין לאמר כי מאמר אחד הוא, והמלות "אל פתח אהל מועד" מוסב על כלם, כי א"כ יוסב גם סוף הספוק "ורחצו אוחס במים" ג"כ על כלם, כלומר: על הלחם ועל הסר ועל שני האלים? וע"כ נוכח לאמר כי שני מאמרים הם, רק המלות "אל פתח אהל מועד" נמשכות גם למעלה.

(ד) (ויקרא א' א') "ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד", הרמב"ן מהפך הסדר ואומר שהוא כאלו כהוב: "ויקרא ה' אל משה וידבר אליו וכו'" ח"לם ע"ש מ"ע וא"ע סר כל קשה ושיעורו: "ויקרא ה' אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד".

(ה) (במדבר י"ב ז' ח') "אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אחדע בחלום אדבר בו. לא כן עדי משה בכל ביתי נאמן הוא. סה אל סה אדבר בו ומראה ולא בחידות והמוות ה' יביע". המפרשים מהאמרים ליבש את המקרא הזה זה בכה וזה בכה, כ"א ע"ש דרכו. והנה מבלי להעמיק חקר במראות הנבואה שבהם ההודע ה"ש" לעבדיו הנביאים בכלל, ומבלי להחמץ לבא עד חקר חכונת ההבדל שבין נבואת משה רבנו ע"ה לנבואת שאר הנביאים, אשר גם הרבים והגדולים בפלגי חקירותיהם ברחב לבב חכמהם וברוח בינהם הנבונה לא יכלו להחפזר כי עלה בידם להכנס לפרדם ולהיגות מזיו זוהר ידיעה הברה והאמת הכדורה בדבר

הוא — מבלי להשתמש בחגג זו שמחמשים זה גדולים חקרי לב לדורש בנסחרות ובמכוסה מעין כל, חמשה נח להגיד השערתו בשוב הדברים הנגלים לעיניו בחזוניהם, להיות דבר דבור על אופניו. והנה לפי ענייני, עים המדע מויע וא"ע מהוסך יתקדו הדברים יותר אל הכנת הענין. הרב סטורי עושה הפרש בין מלה "במראָה" שהוא ל"ג ובין מלה "ומראָה" שהוא ל"ג ע"ס. ועי' אלה"ש שרש "ראה" שגם הוא מזדיל בין "מראָה" בל"ג למראָה" בל"ג. השמות "מראָה" ו"המונה" הם שני שמות נרדפים בענין שהוראה אחת (ערשיינוג). והנה ע"פ סדר הדברים בפרשה זו נראה כי רצונו לאמר: אשר אל כל הנביאים יתודע השי"ת (ולא יתראה, כי גדולה ראייה מיריעה, עי' רמב"ן שם) במראָה הגבוהה, שהוא מחזה בלתי מאיר כ"כ, (עי' רמב"ן שם ועי' אלה"ש שרש "ראה") והוא עיי חידות ורמזים או בחלום ידבר בו, אבל לא ק הוא עבדו משה, כי שאל"פ ידבר בו, ובדברו אחר, המונח הי ומלאכו יביט; ותהייה ח"כ שתי המלות "הי יביט" נמשכות גם אל מלה "ומראָה", ושתי המלות "ולא בחידות" הוא מאמר מוסגר. ושיעור הכתוב הוא: "אם יהיה נביאכם (אחי) ה' במראָה (הגבוהה) אליו אחרדע (ולא אחראה), בחלום אדבר בו, לא כן עבדי משה, בכל ביתי נאמן הוא, שה אל פה אדבר בו, ומראה ה' יביט (ולא בחידות) והמונה ה' יביט — וכפל לשון במ"ש. ידידי הרב החכם הנודע רמ"א שאקעס יהי בעל המפתח, בספרו הנכבד "סוד שית שרפי קדש" אשר אחרו בכתובים, בדברו ע"ד הגבוהה בכלל, מביא גם את המקרא הזה, ודעמו כי מלה "ולא מויע וא"ע מהוסך, ר"ל: "שה אל פה אדבר בו ולא במראה ולא בחידות" וגם הבי של "בחידות" עומדת במקום שהים. ויהר דבריו הרמים והגשגשים בפי המקרא הזה אין פה המקום לסורעס, ואני רק מה שנוגע לענין שאדבר בו הבאתי ציה.

(ו) (דברים ל"ג כ"ג) "נפחלי שבע רגון ומלא ברכת ה'", מלה "ה'" עומדת במקום שהים, ופי': נפחלי שבע רגון ה' ומלא ברכת ה', ע"ד: "ורגון שוכני סנה" (שם שם ט"ז) בפי' ארץ בני יוסף הרי מזרכת ממנד שמים מעל, ומתהום וכ' וגם ברגון ה' הרי מזרכת. (ז) (שופטים ה' ז') "בפרע פרעות בישראל בההגד עם ברכו ה'", חיצת "עם" מויע וא"ע; שיעור הכתוב הוא: "בפרע עם-פרעות בישראל, בההגד עם-ברכו ה'!", ופי': בהיות בין העם פרעות והריסות קשר האחרו ולא ההגדנו להאסף יחד שבטי ישראל להלחם באויביהם, אז היה פרעות והריסות סדר המדיני בישראל, ויהי הלחץ חזק מאד, אבל כאשר ההגדנו כמה שבטי יה ויהאספו ויבאו לעזרת ה' בגבורים — עתה ברכו את ה' על החשבה הגדולה שעשה לנו.

(ח) (ישע' י"ז ב') "עזובות ערי ערעור לעדרים תהיינה", חיצת, תהיינה" מויע וא"ע ושיעור: "עזובות תהיינה ערי ערעור, לעדרים תהיינה".

(ט) (שם כ"ו א') "עיר עז לנו ישועה ישית חומות וחל" מלה "לנו" מויע וא"ע מהוסך וישר, ושיעור הכתוב הוא: "עיר לנו עז לנו ישועה ישית לנו, חומות וחל לנו" כלומר: ה' הוא לנו עיר בצורה, הוא מעוזנו, הוא לנו חומות וחל, והוא ישית לנו ישועה.

(י) (שם שם כ"ט) "נפשי אויחך בלילה אף רוחי בקרבי אשחק" מלה "בקרבי" נמשכת לפנייה, ומלה "בלילה" לאחריה, ושיעור: "נפשי בקרבי אויחך בלילה, אף רוחי בקרבי אשחק בלילה", כלומר: כל עוד נפשי ורוחי בקרבי בימי הרעה, אחרתו לך ואשחק פניך — "ולילה" הוא כנוי לימי הרעה, כידוע.

ערב חג הסוכות תר"ן לפ"ק קיוב

יצחק צבי בערהאויטש.